संविधान कसे तयार झाले?

भारतीय समाजातील प्रत्येक प्रांत, धर्म, वर्ग, भाषा आणि संस्कृतीचे प्रतिनिधित्व करणारे **299 सदस्य** संविधान सभेत होते. या सभेने 9 डिसेंबर 1946 ते 26 नोव्हेंबर 1949 या कालावधीत संविधान तयार केले.

अध्यक्ष: डॉ. राजेंद्र प्रसाद

मसुदा समितीचे अध्यक्ष: डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

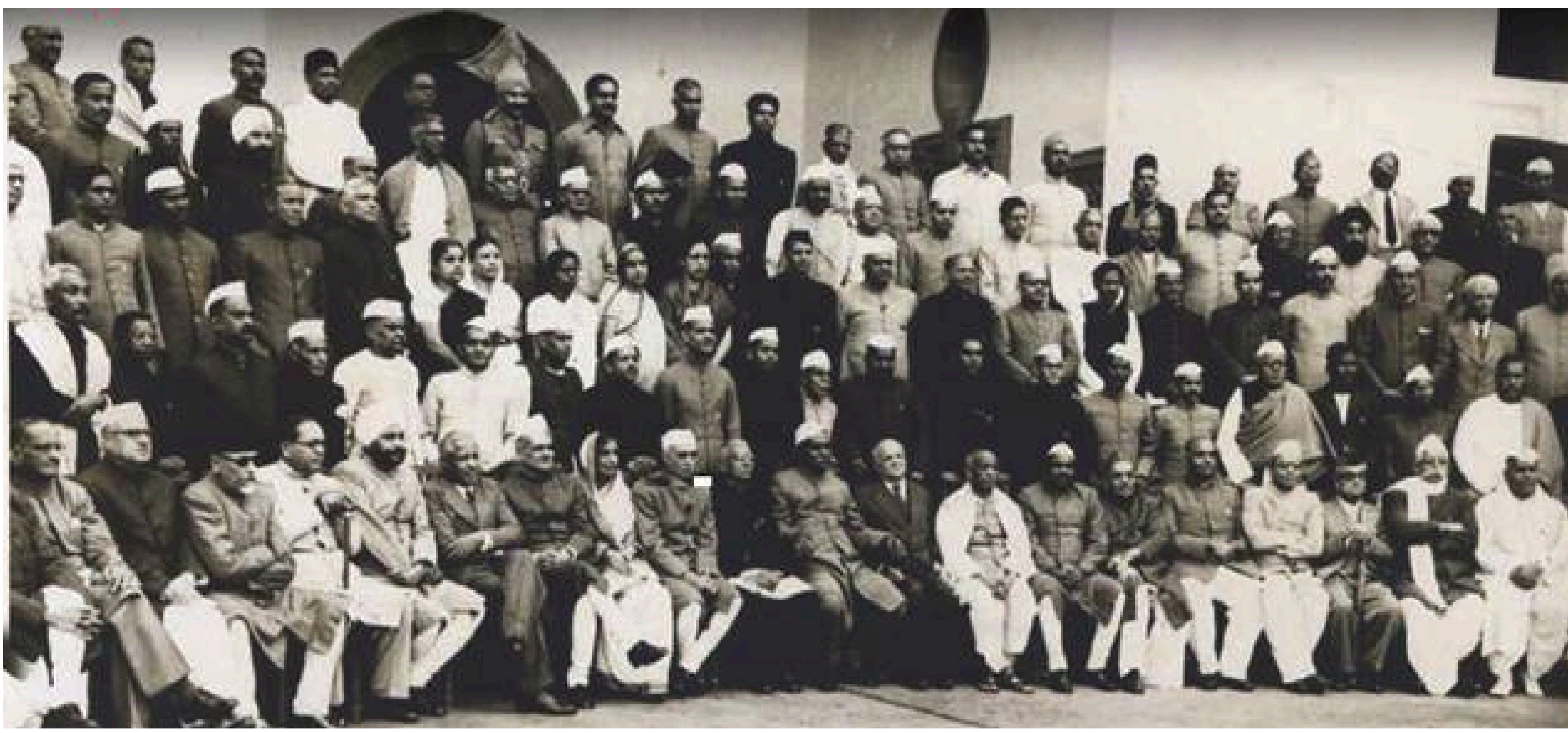

प्रजासत्ताक दिन – 26 जानेवारी 1950

आपण संविधान स्वीकारले आणि आपल्या देशाचा भविष्यातील मार्ग निश्चित केला.

भारतीय संविधान – जनतेच्या सहभागातून

1948 मध्ये संविधानाच्या मसुद्यावर देशभरातून सूचना मागवण्यात आल्या. देशभरातून **7500** हून अधिक सूचना आल्या. लोकांच्या मतांवर महिनोनमहिने चर्चा होऊन **2000** पेक्षा जास्त बदल करण्यात आले.

संविधान जागर अभियान

संविधानातील मूल्ये

भारत देश असा घडवायचा

सार्वभौम

देश कसा चालवायचा आहे हे आपण सर्व मिळून ठरवू

कोणताही राजा, धर्मग्रंथ किंवा परदेशी शासक नाही.

आपल्या देशातील निर्णय आपणच घेतो. आपणच या देशाचे खरे मालक आहोत.

समाजवादी

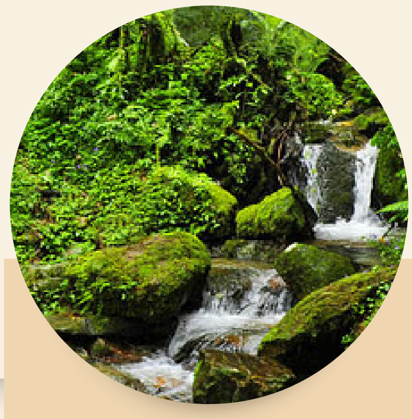

देशाची जल, जंगल, जमीन यावर प्रत्येक भारतीयाचा समान हक्क आहे

देशाची संपत्ती मूठभर लोकांच्या हातात केंद्रित होऊ नये.

ती सर्वांच्या कल्याणासाठी वापरली पाहिजे, विशेषतः गरिबांसाठी आणि समाजातील दुर्बल घटकांसाठी.

धर्मनिरपेक्ष

व्यक्तीला धर्म असू शकतो, पण देशाला कुठलाही धर्म नाही

प्रत्येक भारतीयाला आपल्या पसंतीचा धर्म स्वीकारण्याचे किंवा न स्वीकारण्याचे स्वातंत्र्य आहे.

सरकार सर्व धर्मांना समान व न्याय्य वागणूक देईल.

लोकशाही

‘एक व्यक्ती – एक मत, एक मत – समान पत’ या तत्वावर सर्व निर्णय घेतले जातात

लोक आपले प्रतिनिधी निवडतात, जे त्यांच्यावतीने निर्णय घेतात. भारत हा जगातील पहिला देश आहे ज्याने संविधान लागू झाल्याबरोबर महिलांसह सर्व प्रौढ नागरिकांना मतदानाचा हक्क दिला.

संविधान जागर अभियान

संविधानातील मूल्ये

स्वातंत्र्य

लोकांना त्यांच्या
इच्छेनुसार जीवन
जगण्याचे स्वातंत्र्य आहे.

बंधुता

आम्ही एकमेकांची
भावंडांप्रमाणे
काळजी घेऊ.

आम्ही भाषा,
संस्कृती, अन्न,
पेहराव, पूजा विधी
यांमधील विविधतेचा
सन्मान करू.

आर्थिक न्याय

संपत्तीचे
केंद्रीकरण होऊ नये
याची काळजी घेणे

दर्जाची व संधींची समानता

लिंग, जात, धर्म, वंश, जन्मस्थान
यांच्या आधारावर कोणताही
भेदभाव केला जाणार नाही

राजकीय न्याय

'हमारा गाव, हमारा राज'
या तत्वाप्रमाणे
स्थानिक स्वराज्य संस्था
स्थापन केल्या

सामाजिक न्याय

महिलांनाही पुरुषांप्रमाणे समान व न्याय्य वेतनाचा हक्क आहे

सर्व घटकांना समान
स्तरावर आणण्यासाठी
संविधानाने 'आरक्षणा'ची
तरतूद केली आहे

संविधान जागर अभियान

संविधानाचे यश

स्त्री पुरुष समानता

महिलांना छळ आणि भेदभावापासून संरक्षण देण्यासाठी अनेक कायदे.

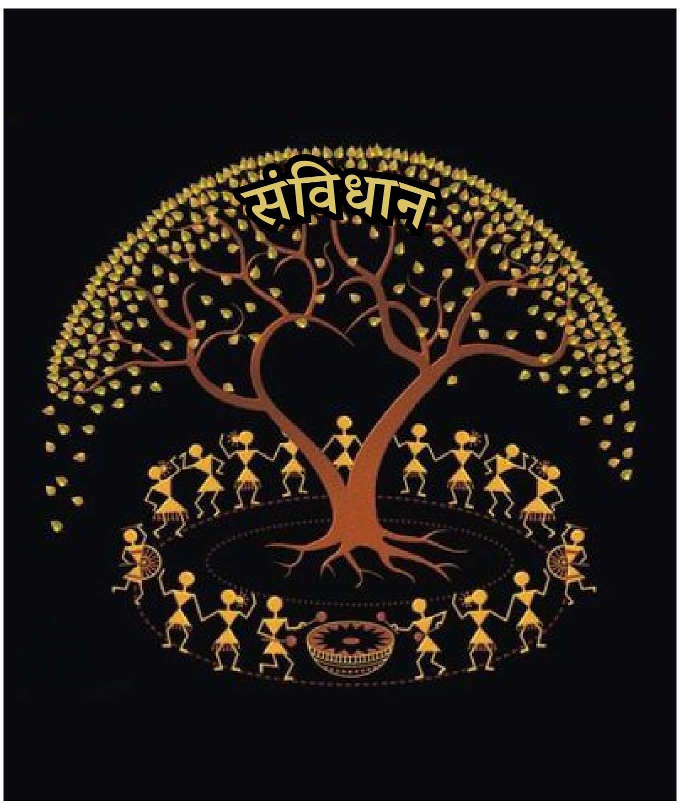

दलित, आदिवासी, भटके विमुक्त आणि इतर मागासवर्गीयांचे सशक्तीकरण

शतकानुशतके शोषित आणि उपेक्षित असलेल्या समाजातील लोक संविधानामुळे शिक्षक, डॉक्टर, अभियंते, व्यवस्थापक, सशस्त्र सेना अधिकारी, राजकारणी, अगदी मुख्यमंत्री तसेच भारताचे राष्ट्रपतीही बनू शकले.

युवक आणि कामगारांसाठी संविधान

रोजगाराची संधी, लघु उद्योगांना प्रोत्साहन, सार्वजनिक क्षेत्राची उभारणी

कामगारांचे संरक्षण करणारे कायदे

- युनियन बनवण्याचा हक्क
- पेन्शन
- भविष्य निर्वाह निधी
- 8 तास काम

संविधान जागर अभियान

संविधानाचे यश

अनेक भारत एक भारत

परंपरा, संस्कृती, भाषा, जात, धार्मिक श्रद्धा, खाद्यपदार्थ इत्यादींमध्ये वेगळेपण असलेल्या **4,000** हून अधिक समुदायांनी भारत देश बनलेला आहे.

गरिबांसाठी संविधान

प्रत्येक मुलाला मोफत आणि चांगल्या दर्जाचे शिक्षण,
सर्व नागरिकांना परवडणारी आरोग्य सेवा आणि अन्नसुरक्षेची हमी.

स्वातंत्र्यानंतर सरकारने प्रत्येक गावात

- आरोग्य केंद्रे उघडली
- शाळा उघडल्या
- गरिबांना अन्न पुरवण्यासाठी रेशन व्यवस्था सुरू केली

शेतकऱ्यांसाठी संविधान

शेतकऱ्यांसाठी कुळ कायदा लागू झाला;
शेतकऱ्यांना बी-बियाणे, कीटकनाशके, सिंचन सुविधा, वीज, खते, स्वस्त दरात बँक कर्ज उपलब्ध करून दिले.

पिकाला चांगला भाव मिळण्यासाठी, सरकारने शेतकऱ्यांकडून पीक खरेदी करण्याची व्यवस्था सुरू केली.

संविधान जागर अभियान

भारतीय संविधानाचे शिल्पकार

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

त्यांच्या आग्रहामुळे संविधानामध्ये
मार्गदर्शक तत्वांचा समावेश:

या देशाचे **सरकार हे धर्मनिरपेक्षच असावे.** सरकार सर्व धर्मांना समान व न्याय्य वागणूक देईल.

गरीब-श्रीमंतांमधील दरी कमी करणे सरकारची जबाबदारी आहे.

लोकांना **चांगले शिक्षण, आरोग्य, पोषण, रोजगाराच्या संधी** देण्यासाठी पैसे नाहीत, असे कारण कोणत्याही सरकारने देऊ नये.

“सामाजिक चेतना हीच आपल्या अधिकारांची एकमेव हमी आहे.”

अशी त्यांची ठाम भूमिका होती, त्यामुळेच त्यांनी ही आवाहन केले:

शिका, संघटित व्हा, संघर्ष करा!

संविधान जागर अभियान